

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

ПОДАТКОВА СИСТЕМА

Навчальний посібник

Львів
«Магнолія 2006»

УДК 336.22(075.8)
П44

Авторський колектив:

Сташишин А. В., Ярема Я. Р., Ситник Н. С., Романів Є. М.

Рецензенти:

Панухник О. В. – д. е. н., професор, завідувач кафедри економіки та фінансів Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя.

Пшик Б. І. – д. е. н., професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування Львівського навчально-наукового інституту Державного вищого навчального закладу «Університет банківської справи».

Дубина М. В. – д. е. н., доцент, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування Чернігівського національного технологічного університету.

Рекомендовано до друку Вченою радою Львівського національного університету імені Івана Франка (витяг з протоколу № 85/5 від 25 травня 2020 року)

Податкова система : навчальний посібник / [А. В. Сташишин, Я. Р. П44 Ярема, Н. С. Ситник, Є. М. Романів]. – Львів : Магнолія 2006 – 400 с.

ISBN 978-617-574-188-7

У навчальному посібнику «Податкова система» на основі діючих законодавчих та нормативних актів, положень Податкового кодексу України висвітлено теоретичні та практичні основи податкової системи України, окреслено сучасний механізм обчислення податків і зборів, відображено фіскальну роль кожного податку і збору. Посібник містить навчальний тренінг з кожної теми, який передбачає тестові завдання, задачі з обчислення податків та зборів з прикладами їх розв'язку, питання для самоконтролю, завдання для роботи студентів.

Навчальний посібник розрахований для студентів, аспірантів, викладачів, економічних спеціальностей вищих навчальних закладів, фахівців органів державної податкової служби та підприємницьких структур.

УДК 336.22(075.8)

ISBN 978-617-574-188-7

© Сташишин А. В., Ярема Я. Р.,
Ситник Н. С., Романів Є. М.
© «Магнолія 2006»

Зміст

Передмова	7
ТЕМА 1. ЕКОНОМІЧНА СУТЬ ПОДАТКІВ	8
1.1. Поняття податку та збору. Функції податків	9
1.2. Загальна характеристика класифікації податків	10
1.3. Способи стягнення податків	13
1.4. Основні елементи податку та їх характеристика	14
<i>Навчальний тренінг</i>	20
ТЕМА 2. ПОДАТКОВА СИСТЕМА ТА ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ ...	24
2.1. Поняття податкової системи та принципи її побудови.....	25
2.2. Види податків і зборів, які функціонують в Україні.....	28
2.3. Податкова політика держави	30
2.4. Роль податків у фіскальній політиці держави.....	33
<i>Навчальний тренінг</i>	36
ТЕМА 3. ПОДАТОК НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ	38
3.1. Економічна сутність податку на додану вартість та його фіскальна роль.....	39
3.2. Платники податку на додану вартість та порядок їх реєстрації.....	40
3.3. Об'єкт податку. Операції, що не є об'єктом оподаткування податком на додану вартість	43
3.4. База оподаткування податком на додану вартість та порядок її визначення	45
3.5. Податкові ставки. Операції, що оподатковуються за нульовою ставкою.....	46
3.6. Операції, які звільняються від оподаткування податком на додану вартість	48
3.7. Порядок розрахунку податку на додану вартість	48
3.8. Електронне адміністрування податку на додану вартість	56
3.9. Порядок подання звітності та строки сплати податку на додану вартість у бюджет	60
3.10. Особливості оподаткування операцій під час переміщення товарів через митний кордон України	61
3.11. Порядок оподаткування операцій особливого виду	64
<i>Навчальний тренінг</i>	69
ТЕМА 4. АКЦИЗНИЙ ПОДАТОК.....	76
4.1. Сутність та значення акцизного податку. Підакцизні товари.....	77
4.2. Платники акцизного податку та порядок їх реєстрації	78
4.3. Об'єкти оподаткування. Операції з підакцизними товарами, які не підлягають оподаткуванню	81

4.4. Операції з підакцизними товарами, які звільняються від оподаткування	82
4.5. База оподаткування. Ставки акцизного податку	84
4.6. Порядок визначення і сплати акцизного податку	86
4.7. Особливості оподаткування акцизним податком тютюнових виробів та алкогольних напоїв	91
4.8. Порядок маркування алкогольних напоїв і тютюнових виробів	94
4.9. Особливості оподаткування деяких підакцизних товарів залежно від напрямку його використання.....	98
4.10. Акцизні склади та порядок їх функціонування	109
4.11. Акцизна накладна на пальне та електронне адміністрування реалізації пального	112
<i>Навчальний тренінг</i>	116
ТЕМА 5. МИТО	124
5.1. Поняття, види мита та його значення.....	125
5.2. Платники мита. Об'єкти та база оподаткування	126
5.3. Поняття митної вартості та методи її визначення.....	127
5.4. Види ставок мита та порядок їх застосування	129
5.5. Нарахування мита та порядок його перерахування до бюджету	131
5.6. Пільги у сплаті мита.....	133
5.7. Оподаткування митом товарів за видами митних режимів. Особливості оподаткування митом деяких товарів	134
<i>Навчальний тренінг</i>	137
ТЕМА 6. ПОДАТОК НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ	142
6.1. Сутність і значення податку на прибуток у формуванні доходів бюджету України	143
6.2. Платники податку	144
6.3. Об'єкт та база оподаткування. Ставки податку	146
6.4. Порядок обчислення податку на прибуток підприємств та сплати. Звільнення від оподаткування	149
6.5. Різниці, які виникають при нарахуванні амортизації необоротних активів	152
6.6. Різниці, що виникають при формуванні резервів (забезпечень)	156
6.7. Різниці, які виникають при здійсненні фінансових операцій	157
6.8. Особливості оподаткування окремих видів діяльності та операцій	160
<i>Навчальний тренінг</i>	169
ТЕМА 7. ПОДАТОК НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ	174
7.1. Сутність і значення податку на доходи фізичних осіб у формуванні доходів бюджету України	175
7.2. Платники та об'єкт податку на доходи фізичних осіб	177
7.3. База оподаткування. Склад загального місячного (річного) оподаткованого доходу	178

7.4. Податкова знижка та порядок її надання	181
7.5. Ставки податку	185
7.6. Порядок нарахування, утримання та сплати (перерахування) податку до бюджету	187
7.7. Податкові соціальні пільги та порядок їх надання.....	189
7.8. Особливості нарахування (виплати) та оподаткування окремих видів доходів	193
7.9. Порядок оподаткування операцій з продажу (обміну) об'єктів нерухомого майна	211
7.10. Порядок оподаткування операцій з продажу або обміну об'єктів рухомого майна	212
7.11. Оподаткування доходу, отриманого платником податку в результаті прийняття ним у спадщину чи дарунок коштів, майна, майнових чи немайнових прав.....	214
7.12. Оподаткування доходів, отриманих фізичною особою – підприємцем від провадження господарської діяльності, крім осіб, що обрали спрощену систему оподаткування.....	217
7.13. Оподаткування доходів, отриманих фізичною особою, яка провадить незалежну професійну діяльність	220
7.14. Порядок подання річної декларації про майновий стан і доходи (податкової декларації).....	221
7.15. Порядок забезпечення виконання податкових зобов'язань.....	223
<i>Навчальний тренінг</i>	<i>225</i>
ТЕМА 8. ЕКОЛОГІЧНИЙ ПОДАТОК.....	232
8.1. Економічна сутність та значення екологічного податку	233
8.2. Платники податку. Об'єкт та база оподаткування	234
8.3. Ставки податку	236
8.4. Порядок обчислення податку	241
8.5. Порядок подання податкової звітності та сплати податку.....	245
<i>Навчальний тренінг</i>	<i>249</i>
ТЕМА 9. РЕНТНА ПЛАТА	254
9.1. Склад рентної плати та її значення	255
9.2. Рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин	256
9.3. Рентна плата за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин.....	270
9.4. Рентна плата за користування радіочастотним ресурсом України.....	272
9.5. Рентна плата за спеціальне використання води	276
9.6. Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів	285
9.7. Рентна плата за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами аміаку територією України...	298

9.8. Подання декларації і строки сплати рентної плати.....	300
9.9. Відповідальність платників рентної плати та контроль за її справлянням.....	302
<i>Навчальний тренінг</i>	305
ТЕМА 10. ПОДАТОК НА МАЙНО.....	314
10.1. Склад податку на майно та його значення.....	315
10.2. Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки.....	316
10.3. Транспортний податок.....	322
10.4. Плата за землю.....	325
10.5. Туристичний збір.....	334
10.6. Збір за місця для паркування транспортних засобів.....	337
<i>Навчальний тренінг</i>	339
ТЕМА 11. СПРОЩЕНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ, ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ.....	346
11.1. Сутність та значення спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності.....	347
11.2. Характеристика платників податку та критерій віднесення суб'єктів господарювання до окремих груп платників єдиного податку.....	348
11.3. Порядок визначення доходів та їх склад для платників єдиного податку першої–третьої груп. Об'єкт та база оподаткування для платників єдиного податку четвертої групи.....	352
11.4. Ставки єдиного податку та порядок їх застосування.....	357
11.5. Податковий (звітний) період. Порядок нарахування та строки сплати єдиного податку.....	360
11.6. Облік та звітність платника єдиного податку. Особливості нарахування, сплати та подання звітності з окремих податків і зборів платниками єдиного податку.....	364
11.7. Порядок обрання або переходу на спрощену систему оподаткування, або відмови від спрощеної системи оподаткування. Реєстрація та анулювання реєстрації платників єдиного податку.....	368
<i>Навчальний тренінг</i>	372
Список рекомендованих джерел.....	380
Термінологічний словник.....	384
Предметний покажчик.....	398

Передмова

*«Ніщо не вимагає стільки мудрості і розуму, як визначення тієї частини,
яку у підданих забирають, і тієї, яку їм залишають».*
(Шарль Л. Монтеск'є)

Податкова система серед сукупності фінансових методів та інструментів макроекономічного регулювання, за допомогою яких держава має змогу розв'язувати завдання щодо створення сприятливого середовища для економічного розвитку, є одною із найголовніших. У відповідь на ускладнення системи господарських відносин в країні та світі податкова система потребує постійного розвитку та вдосконалення. Впродовж років незалежності України постійно вдосконалюється і поповнюється новими методами її інструментарій, змінюється діяльність фахівців державних контролюючих органів у сфері оподаткування та фінансово-бухгалтерських служб суб'єктів господарювання.

Закономірно, все це вимагає якісно нових підходів до підготовки фахівців цієї галузі, науково-методичного забезпечення навчального процесу.

З метою полегшення сприймання законодавчих норм стосовно обчислення податків і зборів та засвоєння знань студентами у навчальному посібнику виклад теоретичного матеріалу подано з використанням аналітичних таблиць, рисунків та схем.

Навчальний посібник включає 11 тем, перелік рекомендованої літератури, термінологічний словник. У навчальному посібнику до кожної теми розроблено навчальний тренінг у вигляді питань для перевірки знань, тестових завдань, практичних завдань по обчисленню податків і зборів з прикладами їх розв'язку, завдань для індивідуальної роботи студентів. Сподіваємося, це дасть можливість студентам наблизити теоретичні знання у сфері оподаткування до потреб практики.

На нашу думку, навчальний посібник буде корисним для студентів, аспірантів, викладачів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів, фахівців органів державної податкової служби та підприємницьких структур.

Навчальне видання

**Сташишин Андрій Васильович,
Ярема Ярослав Романович,
Ситник Наталія Степанівна,
Романів Євген Миколайович**

Податкова система

Навчальний посібник

Формат 60×84/16. Папір друк. № 2. Гарнітура
Остава. Умовн. друк. арк. 32,5.

ПП «Магнолія 2006»

м. Львів-53, 79053, Україна, тел. +38 (050) 370-19-57

e-mail:magnol06@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції:
серія ДК № 2534 від 21.06.2006 року, видане Державним комітетом інформаційної політики,
телебачення та радіомовлення України

Надруковано у друкарні видавництва «Магнолія 2006»